

สมมติสังจะ ประมัตตสังจะ ตอนที่ ๒

เทศน์อบรม ณ วัดถ้ำยายปริก อ.เกาะสีชัง จ.ชลบุรี

วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

วันนี้ก็เป็นวันที่ ๕ ธันวาคม วันมหाराช เป็นวันของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นวันมงคลเหมือนกันวันหนึ่ง ถูทางโลกโดยสมมติ เหตุุนั้นทางโลกเขาเรียกว่า อย่างในหลวงเราหรือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เขาเรียกว่าสมมติเทพ เทพโดยสมมติ เหตุุนั้นวันนี้หลวงพ่จะพูดเรื่องของประมัตตธรรม กับ สมมติสังจะกับประมัตตสังจะ คุณกรานี้คุณมันจะละเอียดกว่า ที่คราวก่อนพูดในที่วัดป่ามหานาราม ที่ขอนแก่น คำว่า สมมติสังจะ โดยไม่ใช่ประมัตต์ อย่างจะอุปมาว่า คำว่า สมมติสังจะ สังจะโดยสมมตินั้น คือ มีอยู่วันหนึ่งคืนหนึ่ง นี้อย่างเราทุกวันนี้ จะเป็นฤดูแล้ง ฤดูหนาว ฤดูฝน แต่มันก็มี วันหนึ่งคืนหนึ่ง นี้สมมติสังจะประมัตต์ ที่นี้คำว่า สมมติเฉยๆ วัน เดือน ปี พ.ศ. หรือ ตัวเลข สิ่งเหล่านี้เขาเรียกสมมติ เช่นวันหนึ่งคืนหนึ่ง มันก็ วันนี้อย่าง วันที่ ๕ วันมหाराชมงคลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เขาสมมติเป็นวันที่ ๕ แล้วสมมติเป็น วันจันทร์ แล้วก็สมมติว่าเดือนธันวาคม แล้วก็สมมติว่า พ.ศ. ๒๕๓๗ นี้โดยสมมติ ถึงวันเวลามันก็มาสมมติกันขึ้นว่าวันนี้ เป็นวันสิ้น พ.ศ. ฮะ มันสมมติขึ้นมา เดือนธันวาคม สิ้นเดือนธันวาคม ถึงมกราคมมันก็ว่า ปีใหม่ และก็ปีเก่าต่อกัน นี้โดย สมมติ ที่จริงมันก็วันหนึ่งคืนหนึ่งอยู่อย่างนั้นแหละ และก็เป็วัน เดือน ปี พ.ศ. เปลี่ยนอีกแล้ว หลังจาก ๓๗ มาเป็น ๓๘ เปลี่ยน พ.ศ. อีก เลขตัวเดียวเปลี่ยนอีกแล้ว คำว่าเปลี่ยนไปนี้เป็นหลักอนิจจังของสภาวะธรรม ทั้งวันและเวลามันก็เป็นอนิจจัง เช่น กลางวันขึ้นตะวันขึ้น เกิดแล้วนั้นนะ แล้วความมืดมันก็ดับ จนกระทั่งถึงตะวันตก ตะวันตกกลางวันสว่างมันดับ ความมืดมันเกิดแทนอีก ตอนเช้ามากลางวันมันเกิด กลางคืนมันดับ เป็นอยู่อย่างนี้ นี้โดยสังจะ โดยสมมติโดยสังจะ เหตุุนั้นเราเห็นแต่ กลางวันกลางคืนอยู่อย่างนี้ ทำไมต้องสมมติขึ้นมา ตัวเลข ๑-๐ มันก็สมมติขึ้นมา หนังสือตั้ง ก-ฮ สระต่างๆภาษาต่างๆมันก็สมมติขึ้นมา นี้โดยสมมติในทางโลก มันก็

เป็นประโยชน์ในกิจการงานต่างๆของสังคม มันเลยติดในสมมติขึ้นมา เช่นเด็กคลอดบีบ มันก็อยู่ในวันหนึ่งคืนหนึ่ง และมันสมมติเข้าว่าวันนั้น วันจันทร์ แอ้ แรมเท่านั้น ขึ้นเท่านั้น แล้วก็ พ.ศ. เท่านั้น เดือนเท่านั้น มันสมมติขึ้นมา ต้องไปแจ้งความ ๑๕ วัน แอ้ะ มันเอาวันขึ้นมาละ กำหนด ๑๕ วันต้องไปแจ้งใบเกิด ถ้าไม่แจ้ง ก็ผิดกฎหมายเขาอีกละ นี่มันสมมติขึ้นมา ที่จริงมันก็วันหนึ่งคืนหนึ่ง แต่วันหนึ่งคืนหนึ่ง มันก็ไม่เที่ยง มันมีการเกิดการดับ การเกิดการดับสับเปลี่ยนในนี้ สิ่งหนึ่งดับสิ่งหนึ่งเกิด สิ่งหนึ่งดับสิ่งหนึ่งเกิดอยู่อย่างนี้ ทีนี้ฝ่ายธรรมะปริยัติธรรม เขาจะพูดขึ้นมาว่า “สมมติสังขะ ปรมัตถสังขะ” สมมติว่าเดือนนี้ เป็นวันนี้ วันนี้เป็นวันจันทร์ วันที่ ๕ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ นี้โดยสมมติปริยาย ทีนี้ปรมัตถ์ของปริยัติเขาเรียกว่า นามรูป นั้นสมมติสังขะคือความจริง ทีนี้มันจะตัดขึ้นมา ถ้าเรามาปฏิบัติจึงเอานามรูปเป็นอารมณ์ นี้เขา “ปรมัตถ์” ในปริยัติบอกว่า รูป หรือจิต เจตสิก รูป นิพพาน นี้ปริยัติเขาเขาเรียกว่าปรมัตถธรรม ๔ ทั่วโลกมนุษย์นะ หรือคนครอบครัววาล นี้สมมติว่าคน สมมติว่ามนุษย์ สมมติชื่อนั้นชื่อนี้ขึ้นมา มันจึงมีลักษณะสมมตินี้มีประโยชน์จะอย่างหนึ่ง แอ้ะ สมมติว่าแม่ชี สมมติว่าอุบาสกอุบาสิกา สมมติว่าพระภิกษุสามเณร ในโลกนี้นั้นมี สิ่งสมมติ แม้กระทั่งพระภิกษุก็เรียกว่าสมมติสงฆ์ สงฆ์โดยสมมติขึ้นมา แต่ในปรมัตถ- ธรรมนั้นเหมือนกัน แม้แต่ภาษาพูดอะไรไม่รู้เรื่อง แต่ความรู้สึกหรือนามรูปเหมือนกัน อันนี้มันก็เป็นเพียงสมมติโดยสมมติปรมัตถสังขะ มีความรู้สึก มีความร้อนอ่อนแข็ง เหมือนกัน นี้สมมติสังขะ เหตุนี้เรามาปฏิบัติ เราต้องเน้นหนักในนามรูปเป็นอารมณ์ อย่างหลวงพ่ोजึงให้ว่า ให้เจริญควบคุมความรู้สึก กระทบบีบมันรู้สึก พอรู้สึกทางตามันก็ รู้รูป เสียงมันก็รู้เสียง รู้เรื่องราวที่สมมติขึ้นมา รู้กลิ่น นะมันก็รูปนาม แม้กระทั่ง หลวงพ่อพูดนี้ก็รู้ มันก็รูปนาม อาหารคาวหวานกินไปมันก็รูปนาม เย็นร้อนอ่อนแข็ง กระทบกายมันก็รูปนาม นี้ “ปรมัตถสังขะ” ทำไมจึงบอกว่าปรมัตถสังขะ เพราะมัน กระทบรูปนาม คำว่า “สมมติสังขะ” นั้นเพียงสัตว์บุคคลตัวตนเราเขาเพียงสมมติขึ้นมาเลย นี้ลักษณะหนึ่งนะ ฟังให้ดีนะ คำว่าสัตว์บุคคลตัวตนเราเขา หรือชื่อเสียงเรียงนาม หรือเรื่องราวอะไรต่างๆ นั้นมันสมมติขึ้นมาลักษณะหนึ่ง แต่สมมติสังขะนั้นอีก ลักษณะหนึ่ง คือนามรูป มันไม่ได้ว่าอะไร แม้ธาตุดินน้ำไฟลมมันก็เป็นสมมติสังขะ เหมือนกัน คือของจริง จริงโดยสมมติขึ้นมา นี้เหมือนกับเรา สมมติสังขะนั้นมันมีสังขะ คือความจริงอยู่อย่างหนึ่ง เรื่องจริงกับเรื่องไม่จริงนี้ นี้เราพูด ๒ ลักษณะ แต่ยังขึ้น ลักษณะ ๓ นั้นยังไม่พูด ไว้พูดจนสุดท้าย ที่เราพูดกันทุกวันนี้ สมมติทั้งนั้นเลย แม้แต่ เรียนหนังสือเรียนอะไรก็แล้วแต่ เรียนด้วยสมมติทั้งนั้นเลย แม้ตัวเราก็มันสมมติ แต่ตาม

ปริยัติหรือการที่เรามาเรียน เขาเรียกว่าปริยัตินะเรียน เรียนปรมัตถธรรมคือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน นิพพานนั้นอีกอย่างหนึ่ง จิตเจตสิกนั้นเป็นนามธรรม รูปมันเป็นรูปปออยู่ อันนี้เขาเรียกปรมัตถธรรม ปรมัตถธรรมนั้นมันเพียงสมมติสัจจะเหมือนกัน แต่ไม่ใช่ ปรมัตถ์ แต่เขาสมมติขึ้นว่าปรมัตถธรรมนะ ฟังให้ตึนะ สมมติว่า “ปรมัตถสัจจะ” ทั่วโลกมันมีเหมือนกันหมด นั่นมันตรงกันนะ มันจึงความจริง ไม่มีสัตว์บุคคลอยู่ในนั้น ไม่มีชื่อนั้นชื่อนี้เลย อันนั้นเป็นสมมติเฉยๆ สมมตินาย ก นาย ข นาย ง มันสมมติขึ้นมาเฉยๆ มันจึงว่าโลกนี้โลกโดยสมมติ ที่นี้ทางคณาจารย์ต่างๆผู้แต่งปริยัติธรรม เขาจะต้องค้นคว้าเอาสมมติขึ้นมา มาสอนโดยสมมติ “สมมติสัจจะ กับ ปรมัตถสัจจะ” อือ อย่างสัตว์บุคคลตัวคนเราเขา ชื่อนั้นชื่อนี้ นาย ก นาย ข หลิงนั้นหลิงนี้ แม่ชี พระ เณร เณรเต๊อะไรต่างๆ อันนี้มันสมมติขึ้นมา เรียกว่าสมมติสังฆ์ มันสมมติขึ้นมา โดยมนุษย์เรา กันเองนะมันสมมติขึ้นมา นี่ๆขึ้นหนึ่ง มันจึงติดกันงอมแงมไปเลย ที่นี้เรามาปฏิบัติ คุรบาอาจารย์เขาจะสอนสมมติสัจจะ เขาเรียก “ปรมัตถสัจจะ” สมมติด้วยสัจจะ คือ ความจริงมันมีในตัวเรา ใครจะไม่มีความรู้สึก อะ ใครจะไม่มีควมโลภโกรธหลง ไม่มี นี่เป็นปรมัตถธรรมโดยสมมตินะ โดยสมมติว่านามรูป ชาติขันธ์อายตนะ ๖ นามรูป นี้สมมติสัจจะปรมัตถสัจจะ เราปฏิบัติเข้าไปนี่ จึงเอานามรูปเป็นอารมณ์ หรือเอากาย เวทนา จิต ธรรม เรียกว่า สติปัฏฐาน ๔ เราจะเดินเข้าไป เจริญสายนี้เข้าไป เอาปรมัตถธรรมเรียกว่า จิต เจตสิก รูป หรือนามรูปเป็นปรมัตถธรรมโดยสมมติ นี่ๆ เขาเรียก“ปรมัตถ์”เลย เรารู้ตัวเรา กระทบเรารู้ อะไรต่ออะไรเราเอากำหนดเอาสติ กำหนดมันไป สติก็เป็นนามธรรมแต่ฝ่ายกุศล อะ มีสติสัมปชัญญะ เพราะตัวเรามันสมมติ ขึ้นมาเลย ในอกุศลมูล พระพุทธเจ้าจึงวางไว้ว่า “ชาติขันธ์อายตนะ ๖ ตาหูจมูกลิ้นกายใจ นามรูป เป็นตัวทุกข์” โดยสมมติว่าสัตว์บุคคลตัวคนเราเขาขึ้นมาครอบงำเราอีกทีหนึ่ง นี้สมมติละ เหตุนี้เรามาปฏิบัติเราก็คุรบาอาจารย์จะขึ้นะ ชี้แนะนำเรา จะพิจารณาเป็น ชาติไปเลยก็ได้ พิจารณาขันธ์ ๕ ก็ได้ พิจารณาอายตนะ ๖ ก็ได้ ตาหูจมูกลิ้นกายใจหรือนามรูปก็ได้ นี่ตัวปรมัตถสมมติสัจจะ “ปรมัตถสัจจะ” โดยสมมติขึ้นมาว่าเป็นชาติ ขันธ์อายตนะ ๖ นามรูป เอานี้เป็นอารมณ์ เพื่อเราจะเดินตาม ให้กำจัดไอ้ที่ขันธ์หรือนามรูปนี้รู้แจ้ง ถ้าเราเดินสมาธิเดินสติสัมปชัญญะพิจารณาแม้แต่กาย เออ รูปกายก็ได้ ที่ว่าสมมติสัจจะปรมัตถ์นี้ว่ารูป สมมติว่ารูป สมมติว่าเจตสิกนี้เป็นนาม ก็อรูปนามนี้ เป็นปรมัตถธรรม คือนามรูปเขาเรียกว่าสมมติ ปรมัตถสมมติสัจจะ พิจารณาไปติดต่อไป จนเนือง จนมันเป็นวิสี จนกระทั่งรู้แจ้งแทงตลอดหมดปبيب โดย “ปรมัตถ์” เข้าไป ถึงนิพพาน ปัญญาแหลมคมปูปมันจะกำจัดไอ้สมมติสัจจะปรมัตถ์ตัวนี้ละ นามรูปนี้หมด

เหมือนกับวัน เรากำจัดวันหมดมันก็ว่าง หาดตัวตนไม่ได้เลย เพียงสมมติสังขะปรมัตถ์ มันคือความจริง มันจะตัดตัวโลภะโทสะได้เลย ไอ้สมมติสังขะนี่นามรูปนี้ มันจะละความโกรธได้ ละความโลภได้ทันที แต่ยังมีหลง หลงในความรู้สึก หลงในนามรูปนั่นมีหลงในความรู้สึกนะ คือตัวโมหะ ตัวนี้ตัวสุดท้ายเขาเรียกอตตะ อตตะ แะอตตะแล้ว ที่นี้จนกว่าทำลายตัวโมหะได้หมด มันจะว่างหมดเลย ว่างหมดเลย ไอ้สมมติสังขะที่วามรูปนั่นนะจะไม่มีเลยในนั้น ตัวนี้แหละตัวจริง เขาเรียกปรมัตถ์ เป็นปัจเจกตั้ง เขาเรียกว่าสมมติว่านิพพาน สมมติว่าความว่าง อันนี้เป็นปัจเจกตั้งรู้เฉพาะตัว พุคไม่ได้ไม่รู้เอาอะไรจะมาพูด พูดด้วยบัญญัติสมมติว่าความว่าง ว่างอะไร ว่างจากอตตะตัวตนนะสมมติ แต่ในเนื้อหาจริงนั้นพูดไม่ได้ ไม่รู้จะเอาอะไรมาพูด เหมือนกับว่านี่แก้ว อ้อ เห็น ถ้าเขาว่างปึบ คำว่านี่แก้ว ความว่างเปล่า นี่คือของจริง ไม่รู้ว่างยังไง คนไม่รู้ก็ไม่รู้ว่างยังไง เหมือนหินก้อนหนึ่งโยนลงสระน้ำนี้ป้อม นิดเดียวมันจะตีคลุมออกไปหมดเลย อันนี้คือของจริง นี่ที่สสนะออกมาให้ณะโดยสมมติ ว่างตัวเองหมดเลย ไม่มีตัวมีตน ว่างหมดเลย และก็ว่างไปทั่วโลกหมดเลย หามนุษย์หาสัตว์บุคคลไม่มีเลย มันจะเห็น นี่เขาเรียกว่าสัมมาทิฐิ รอบรู้ในกองสังขาร เหตุนี้จึงมีพุทธพจน์ตรัสกับพระวัคคลี “ดูก่อนพระวัคคลี เธอตามดูเราเธอไม่เห็นเรา ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นจะเห็นตถาคต” นะ ธรรมอยู่ตรงไหน ธรรมคือว่าง พระนิพพาน ที่เขาสมมติพระนิพพานนี้ ความว่าง นั้นนะแจ่มแจ้งแล้ว นั่นแหละของจริง เป็นพระสัทธรรม สะ กลายมาเป็นพระสัทธรรม ธรรมอันหมดจดเลย นี่แหละเราต้องตั้งได้เต้าจากสมมติ ว่าสัตว์บุคคลตัวตนเราเขานั้นเพียงสมมติเฉยๆ ไม่ได้สมมติสังขะ ไม่ได้ ถ้าสมมติสังขะปรมัตถสังขะก็คือนามรูป นามรูปมันยังของปลอมอีกล่ะ สะหะสะ เพียงสมมติมาอีกชั้นสอง ถ้าตัวนี้มันว่างหมดเลย ว่างทั่วโลกหมดเลยครอบจักรวาลเลย อันนั้นพระสัทธรรม จึงมีในบาลีว่า “อสังขตธรรม ธรรมที่ไม่มีปัจเจกปรุงแต่ง” อันนั้นแหละกลายเป็นพระสัทธรรม ธรรมอันหมดจด ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีอะไรเลย ที่นี้นักปฏิบัติ อย่างหลวงพ่อดั่งปฏิบัติมาพรรษา ๑๐ จิตเจตสิกดับ นี้ดับ ตัวทุกขดับ จิตเจตสิกทุกขนี้ดับเลย ว่างแล้วนั้น พรรษา ๑๐ ว่างเลย แต่ความรู้สึกยังมีอยู่ สะหะสะ นี่ปรมัตถสมมติสังขะ สมมติว่าจิตวิญญาณ สมมติว่าอตตะตัวตน สะ ยังมีอยู่ เนอะสมมติสัตว์บุคคลมันดับไปแล้ว แล้วสมมติที่ปรุงแต่งจิต จิตเจตสิกมันตัวสมมติว่าไอ้โน่นไอ้นี้ ของกูตัวกูจิปาละมันดับมันว่างแล้ว เหตุนี้มันว่าง ๒ ลักษณะ ว่างจากจิตปรุงแต่งเขาเรียก อสังขตธรรม ธรรมที่ไม่มีปัจเจกปรุงแต่ง แต่มันยังมีความรู้สึกอยู่ อันนี้เป็นอตตะอยู่ ความรู้สึกละ จนกระทั่งมาเวลานี้เป็น ๑๖ ปี เมื่อ ๓๓ นี้เอง อายุย่างเข้า ๗๑ ปีความรู้สึกมันว่างหมดเลย ว่างจากอตตะตัวตน

ว่างไปหมดจึงเห็นไปหมดครอบจักรวาลเลย เอ๊ะ สมมติว่าตัวตน สมมติว่าจิตวิญญาณ อะไรต่างๆมันว่างหมดเลย หมด นี่เข้าไปหมดเลย ครั้งนี้เป็นพระสังฆกรรม นี้ว่าง ๒ ครั้ง ว่างแรก ว่างจิตเจตสิกว่างจากตัวทุกข์ ว่างจากสมมติว่าสัตว์บุคคลตัวตนเราเขา ว่างว่า ของกูตัวกูว่างหมดเลย ทุกข์ดับ ทุกข์? ไม่ทุกข์ ไม่มี ไม่ทุกข์ แต่มีความรู้สึกอยู่ ว่างครั้งสอง ว่างจากอัตตาตัวตน อือ ว่างไปหมดเลย สองลักษณะ อันนี้เขาเรียกจบ เหตุอันจริง พระพุทธเจ้าจึงพุทธพจน์ข้อนี้ของพระพุทธเจ้ามันจึงเข้ามาที่จิต ที่พระพุทธเจ้าตรัสกับพระวัคคลิขึ้นมา แต่ก่อนหลวงพ่อกุดแต่พระวัคคลิเธอตามดูเราเธอไม่เห็นเรา ผู้ใดเห็นธรรมเห็นตถาคต พุดได้แก่นั่น แต่คราวนี้พุดได้ชัดเลย เธอตามดูเรา เธอไม่เห็นเรา ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นตถาคต คือเห็นความว่างหมดเลย เห็นพระสังฆกรรม นั่นเอง วันนี้จะพุดให้ชัดสักหน่อย ให้ละเอียด ให้ไปฟัง แม้เราตัวทุกวันเรานี้ก็สมมติ ขึ้นมา แต่พวกแม่ชี อุบาสกอุบาสิกา พระเณร ก็ยังไม่รู้นั้น ไม่รู้หรือ จันพุดอย่างนั้น ไม่เชื่อหรือ ไม่เชื่อหรือ แต่นั่นนี่เขาเรียก “ปัจจัยตั้ง เวทิตัพโพ วิทยุญหิติ วิทยุชุน ย่อมรู้เฉพาะตน” อันนี้พุดไม่ได้ เหตุอันคนอื่นรู้เหมือนกันอาจจะรู้ผิดรู้ถูก แต่เรารู้ตัวเรารู้มาหมดแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างนี้ชัดแจ้งเลย ใครจะเชื่อ ไม่เชื่อมันเรื่องของแต่ละฝ่าย แต่ละบุคคล เหตุอันเป็นวันนี้เป็นวันมงคล วัน ๕ ธันวาคมหาราช นั้นวันนั้นหลวงพ่อดัง พุดให้ละเอียด ถึงขั้นสมมติสังฆะกับปรมัตถสังฆะ เอาไปพิจารณา เอาไปฟังแล้ว พิจารณาตัวเอง อย่าไปยึดถือ ตั้งจิตเราว่า เรานี้โดยสมมติว่ามนุษย์สัตว์คน แม้แต่ธาตุ ขันธ์อายตนะนามรูปมันก็สมมติ อย่างสมัยหนึ่ง ผมไปที่วัดเขาพุทธโคดม มีพระเรียน อภิธรรมกับมหาตอง ป.ธ. ๗ เขาก็ปรารภนาติกับหลวงพ่อกุด ถ้าหลวงพ่อกุดมาเรียนแล้วเก่ง อันนี้เรารู้เจตนา เจตสิกของเขาตั้งใจว่าอยากให้เราไปเรียน แล้วจะเก่ง เราว่าเรียนอะไร เรียนสมมติหรือ เขาฮือ ใส้สภาวะมันรับรองหลวงพ่อกุด เขาว่า หลวงพ่อกุดก็ตอบว่า สภาวะมันก็สมมติ ฮือ แล้วเขาขึ้นมาใส่ตัวหลวงพ่อกุด อย่างนั้นตัวหลวงพ่อกุดสมมติ ว่าใส่ หลวงพ่อกุดรับทันทีเลย หลวงพ่อกุดตัวสมมติ ขันธ์ ๕ สมมติหรือนามรูปสมมติ พระพุทธเจ้า ให้ว่างซะแล้วพ้นทุกข์ แกกราบทั้งคู่เลย นี่คือความจริง คราวนั้นยังไม่แจ้งถึงขนาดนี้ แต่เวลานี้ชัดแจ้งเลย นี่พุดตามความเป็นจริงที่เราเห็นเรารู้ เราไปเห็นกับมันเราภาคปฏิบัติ อะไรเห็น คือสติสัมปชัญญะตัวปัญญาตนเอง ตอบได้ตรงเป่าเลย เดียวนี้โลกมันวุ่นวาย เพราะอะไร เพราะมันติดในสมมติครอบงำอยู่ แม้แต่เรียนทางโลกมันก็เรียนโดยสมมติ เหตุอันหลวงพ่อกุดจึงพุดบ่อยๆ เรียนมากโง่มาก ที่นี่ย่นลงมาอีก ถ้าอ้าปากออกปี่บมัน เป็นสมมติขึ้นมาเลย ไม่ว่าพุดดีหรือไม่ดีมันสมมติทั้งนั้นเลย เขาเรียกวิจิปัญญาดี ถ้าไม่พุดนั่นคือปรมัตถ์ ไม่ต้องพุด แผ่นดินน้ำมันพุดใหม่ ไม่พุด ทำจิตเหมือนแผ่นดิน

เราปฏิบัติต้องทำอย่างนั้น รับฟังอย่างเดียว เพราะว่าเรานี้หมักหมมมาตั้งแต่เล็กจนโต ไม่พูดถึงอดีตชาตินะ ตั้งแต่เกิดมามีคนรอบข้างโดยสมมติ สอนมาตลอดแม้แต่หนังสือ อะไรต่างๆในโลก มันสอนมาโดยสมมติทั้งนั้นเลย พ่อแม่ก็สอนมาโดยสมมติ ไม่ว่าก็ภพก็ชาติ เรามาปฏิบัติที่เราเริ่มต้นชีวิตนะ แต่อาจจะได้ทำมาในอดีตได้เคยบวช ได้เรียนมา อันนี้เป็นเชื้อสายมาแต่อดีตมาต่อ เราก็มาเรียนสมมติเหมือนกัน ที่หลวงพ่อกุศโลบายไปแล้ว สมมติสังขะ ปริมัตตสังขะ เหตุนี้เราต้องศึกษาในข้อนี้ เจริญสติสมาธิ ให้มาก ทำให้มากเจริญให้มากต่อเนื่องกันไปเลย ใครจะพูดอะไรรับฟัง แต่รับฟังโดยสมมติสังขะ อย่าพูดถึงปริมัตตมัน “ปริมัตต” คือนามรูป อันนั้นมันก็เพียงสมมติ ปริมัตตสังขะเหมือนกัน อะ เป็นความจริงโดยสมมติ อะ จนกว่าเราไปถึงสุดท้าย กำจัดไอ้สมมติที่ว่านามรูปหมด เมื่อนั้นกลายเป็นพระสัทธรรม เมื่อนั้นแหละผู้เข้าถึง สันติสุข ถึงฝั่งพระนิพพานเขา เรียกพระนิพพาน คือความว่างเปล่าจากโดยสมมติ อันนั้นเป็นปัจจัยตั้งรู้เฉพาะตัว เหตุนี้การปฏิบัติธรรมของเรา หลวงพ่อรู้ ผู้หญิงเป็นผู้ชาย ผู้ชายเป็นผู้หญิง เดียวนี้ในโลกมันก็มี ด้วยตัวรู้สึกนั้นแหละ มันเห็นผิด ด้วยความโลภโกรธหลงอยู่ในตัวความรู้สึกล่ะ มันเปลี่ยนแปลงของมัน มันไม่ยอม คู่กันบึงมันนะ ตัวรู้สึกมันรักภูมิมัน เหตุนี้เราต้องยอมรับข้อนี้ เออคุณผู้ว่าเราตัวเราไม่ดี ถือดีไม่ได้หรอก ให้พิจารณาตามความเป็นจริงพระพุทธเจ้าสอนด้วยสังขะ อะ อย่างตัวเรานี้ดีเมื่อไหร่ ไม่มีดีอะไรสักอย่างหนึ่ง มีแต่ขี้ ขี้หู ขี้ตา ขี้จมูก ขี้ฟัน ขี้เล็บ ขี้ตีน ขี้มือ ขี้โคล ขี้เหงื่อ เพราะอะไร เพราะเรายังฉันอาหารเข้าไปอยู่ในตักห้องอยู่ ธาตุมันก็ต้องทำงานของมัน ย่อยยับมันก็ออก หยาบก็ออกไป ที่ละเอียดมันก็ออกตามผิวหนัง แล้วมาเป็นขี้เป็นอะไรต่างๆ ให้พิจารณาข้อนมาคุณตัวเองว่ามันจบ ไปถือดีแล้วมัน อหังการมมังการ เหตุนี้การปฏิบัติธรรมของเราต้องย้อนดูตัวเอง อย่าไปสนใจภายนอก ถ้าสนใจแล้วมันเกิดทุกข์ขึ้นมาทันที เหตุนี้แหละหลวงพ่อกำลังจะชี้แนะ เวลานี้ สำนักต่างๆเยอะแยะ การจะหาครูบาอาจารย์ที่เขารู้เจนจบหายาก โดยมากก็จะเอาปรีชาดี เข้ามาให้ มีอะไรเกิดขึ้นจะชี้แนะนำแก้ไขก็ไม่ได้ ให้ทำเอาเองอะไรต่างๆ ถ้าคนตาบอด คลำเองไปเองล่ะมันไม่เหมือนกับคนจูง ถ้าคนจูงแล้วมันง่ายคล่อง แม้แต่ข้ามันก็ยัง ค่อยไปยังง่ายกว่าเราไปเอง เดียวนี้เข้าเป็นพระก็เหมือนกันสอนผิดสอนถูกก็มี นี่สำคัญ ตัวนี้ แต่เดี๋ยวนี้มันคนนี้ยาก ที่จะดึงมาทางนี้ยากที่สุดเลย เพราะเขาไม่มีอุปนิสัย นี้เหมือนอย่างชีสองคนนี่ฉีกดีกับป้อม มันมีทุกข์มีอะไรมันก็มาบวช โกงหัวบวช ชีพราหมณ์แล้วก็มาบวช โกงหัว นี่แหละเขาเรียกเพาะชำ ปลุกฝังไว้ไปก่อน แล้วมันก็ อยู่ไม่ได้มันสึกไป แล้วต่อไปมันก็มาอีก ตัวรู้สึกมันรู้ อยู่ เพราะอะไร รู้สึก ตัณหา

กรรม ๓ ตัวนี้มันฝังอยู่ นี่พื้นฐานที่มนุษย์มาเกิด .

สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา นั้นเพียงสมมติขึ้นมา
สมมติสัจจะนั่นคือนามรูป จริงโดยสมมติ
ปรมัตถ์เป็นปัจเจกตั้งเขาเรียกว่านิพพาน ความว่าง